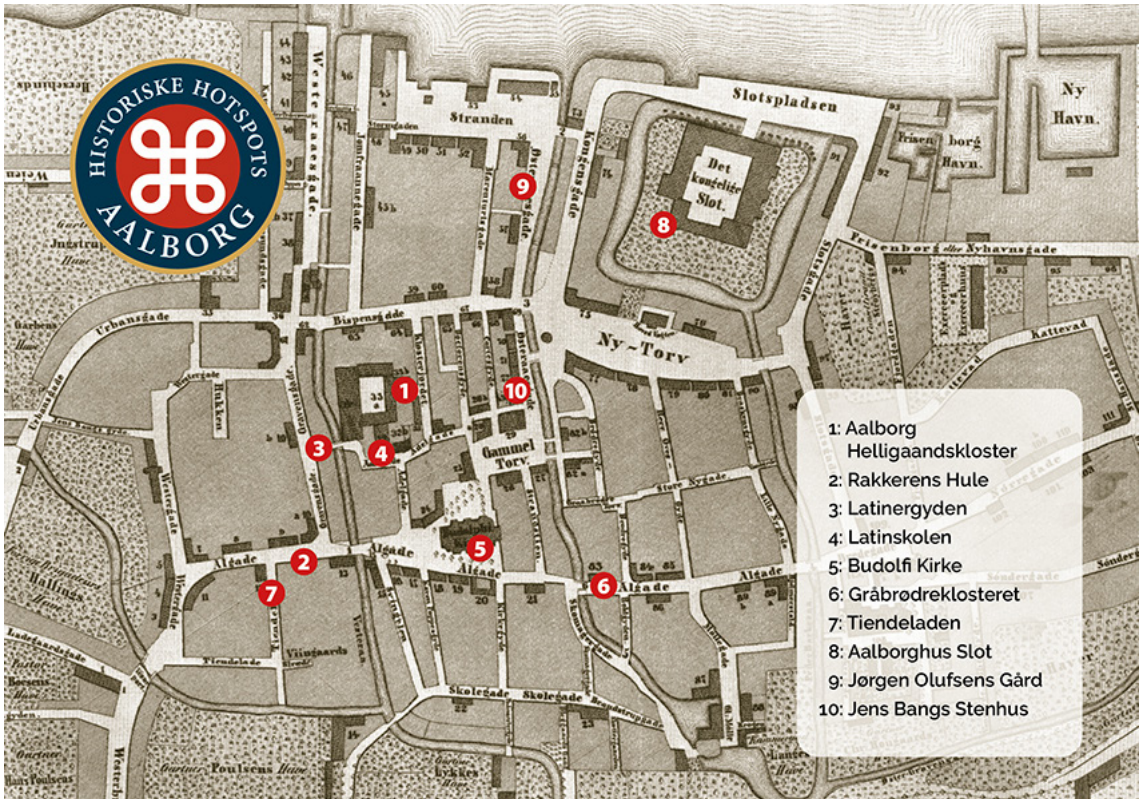

7. Tiendeladen

Stormen på Aalborg, brutale nedslagtninger og byens vestlige afgrænsning. Velkommen til Tiendeladen.

Historie

Det er ikke til at se det, hvis man ikke lige ved det, men Tiendeladen gemmer faktisk på historier om et af de mest blodige og dramatiske kapitler i Danmarkshistorien – Grevens Fejde.

Det kan være svært at forestille sig i dag, hvor Vestbyen er spækket med etagebyggerier, cafeer, supermarkeder og des lige, men i middelalderen markerede området omkring Tiendeladen faktisk byens vestlige port.

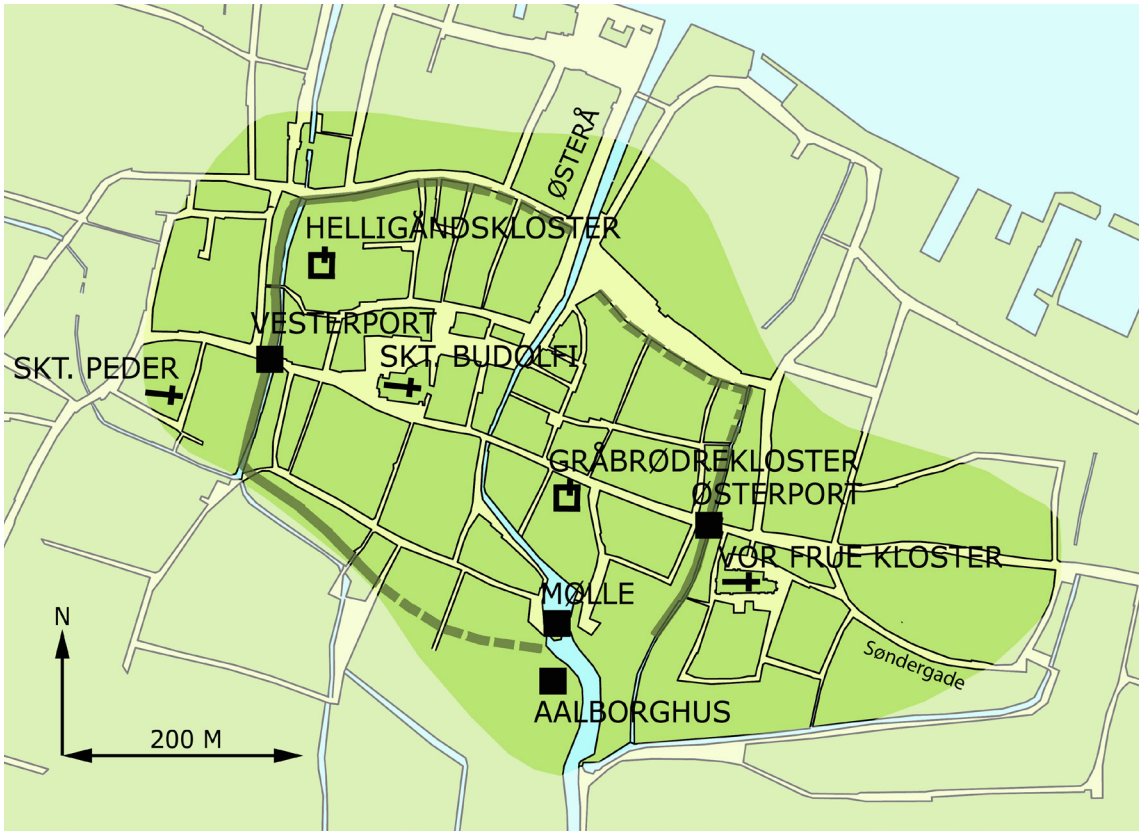

Aalborgs omtrentlige udstrækning omkring 1530. Foto: Nordjyllands Historiske Museum.

Navnet Tiendeladen stammer fra den lade, som tilhørte Skt. Peders Kirke, der blev revet ned i 1542, fordi den havde lidt uoprettelig skade under Grevens Fejde. I laden opbevarede man bøndernes tiendekorn, som de på daværende tidspunkt skulle betales til kirkelige formål, oprindelig svarende til en tiendedel af alle afgrøder. Selvom kirken blev nedlagt i 1542, fortsatte man med at opbevare tiende omkring 100 år efter. I forbindelse med nedlægningen af Tiendeladen beretter Aalborg rådstuebog af 6. februar 1633:

> *Efter som kirken (Sct. Budolfi) i mange aar ingen nytte eller fordel har haft af tiendeladen ved Vesterport, - og den nu er brøstfældig og meget forfalden, - har borgmester og raad solgt den til Mads Christensen, kapellan til Sct. Bodels kirke, for 150 sletdaler.*

Tiendeladen i dag

Grevens Fejde

I forbindelse med flere arkæologiske udgravninger har man kunnet knytte Tiendeladen som placering til Grevens Fejde, der betragtes som Danmarks sidste borgerkrig. For at forstå Grevens Fejde, skal man holde tungen lige i munden, men det er ikke desto mindre vigtigt at gøre forsøget, fordi den har så stor betydning i Danmarkshistorien.

Efter Frederik 1.s død i 1533 skulle der vælges en ny konge i Danmark, og valget skulle stå mellem den tidligere konge Christian 2., som Frederik havde fængslet i 1532, og så Frederiks ældste søn, hertug Christian af Slesvig-Holsten. Disse var begge markante skikkelser; Christian 2. fordi han lod henrette flere end 80 medlemmer af den svenske adel i forbindelse med det Det Stockholmske Blodbad, og Christian 3. fordi han var inkarneret tilhænger af det protestantiske opgør med den katolske kirke.

Grev Christoffer af Oldenburg blev hyret som fører for en hær af lejetropper, der skulle erobre Danmark i Christian 2.s navn. Det var efter ham, at den påfølgende krig fik navnet Grevens Fejde. Han begyndte at erobre Sjælland og Skåne, og det fik adelen i de øvrige landsdele til at tilbyde hertug Christian den danske krone. Herefter erobrede Grev Christoffer af Oldenburg Fyn, og oprøret spredte sig til Jylland.

Grev Christoffer af Oldenburg.
Foto: Folkekirken.dk

Stormen på Aalborg

Således også til Aalborg, hvor Christian 2.s tro mand, Skipper Clement, i september 1534 ankom til byen og fik tilslutning af bønderne. Det lykkedes dem at nedkæmpe en adelshær ved Svenstrup, men truslen var på vej sydfra. Johan Rantzaus lejetrophær var således på vej op gennem Jylland, og i begyndelsen af november tørnede Skipper Clement og hans oprørshær sammen med Christian 3. s holstenske hærfører Johan Rantzau og hans store professionelle hær af lejetropper ved Randers. Oprørerne blev slået, splittet og jaget på flugt. Skipper Clement og resterne af oprørshæren flygtede nordpå, og de nåede i sikkerhed i Aalborg, hvor de forskansede sig. Da de kom flygtende sydfra, er de sandsynligvis kommet ind i byen gennem Vesterport.

Aalborg i Resens atlas 1677.
Foto: Nordjyllands Historiske Museum.

Nu begyndte et febrilsk arbejde med at udbedre og forstærke byens befæstning, og som et led i forsvaret blev bebyggelsen uden for Vesterport brændt af – den brændte jords taktik. Der var god grund til at skynde sig, for den 17. december om natten stod Johan Rantzau og hans hær uden for Aalborg efter en ilmarch op gennem Jylland. Johan Rantzau beskrev i et brev, hvordan han straks gav sig til at rekognoscere sammen med sine officerer, og da de tydeligt kunne høre, at forsvarerne arbejdede særdeles ihærdigt på at sætte forsvarsværkerne i stand, besluttede Rantzau " at han ville spise en tidlig morgensuppe med dem". Så ved daggry den 18. december startede stormen på byen og borgen: "Altså begyndte vi at storme og stormede en god time eller halvanden. De værgede sig også mandigt og havde besat brystværnet med godt skyts. Dog gav Gud os lykken, så vi trængte ind med stormende hånd, og fjenderne blev alle nedhuggede". Han angiver antallet af dræbte modstandere ved stormen til mellem 800 og 900. Efter stormen kastede Rantzaus landsknægte sig over byen, der efter sædvane var givet til pris for plyndring, hvilket fik dødstallet til at stige blandt de besejrede. Stormen på Aalborg og den efterfølgende voldsomme plyndring af byen var selv i de tider en begivenhed, der gik frasagn om, og som blev husket. Skipper Clement undslap hårdt såret, men han blev senere forrådt af en bonde i Storvorde og taget til fange. Skipper Clement blev dømt til døden i Viborg, og lørdag den 9. september 1536 blev han henrettet på Viborg Landsting. Hans afhuggede hoved blev opsat på en høj stang og prydet med en blykrone (som indtil branden i 1776 kunne ses på et af kapellerne tilhørende domkirken i Viborg). I løbet af de efterfølgende par år formåede Christian 3.s støtter også at erobre Fyn, Sjælland, Malmø og København, og han overtog dermed magten over landet.

Skipper Clement
Statue ved Skipperen, Aalborg

Dette fik store konsekvenser for kirken. De katolske bisper blev fængslet i august 1536, og i oktober samme år gennemførtes reformationen og det formelle opgør med den katolske kirke. Efter krigen fulgte også et retsopgør. Mest omfattende var det i Jylland, hvor alle bønder i den nordlige og vestlige del, som ikke kunne bevise, at de ikke havde deltaget i oprøret, måtte betale en såkaldt halsløsning, som var en slags kompensation for ikke at blive henrettet. De bønder, der endnu ejede deres gårde, mistede deres ejendomsret og blev kongelige fæstebønder. Christian 2., der var blevet fængslet af Frederik 1. i 1532, måtte forblive i sit fængsel til sin død i 1559.

Massegraven

Da man i 2019 var ved at nedlægge kloakrør i Tiendeladen, dukkede skeletdele fra ti forskellige mennesker op. Man har tidligere fundet skeletdele i og omkring Tiendeladen, som stammede fra den kirkegård, som hørte til Skt. Peders Kirke, men disse skeletdele skilte sig alligevel ud. Skeletternes indbyrdes placering viser nemlig, at de døde er lagt i graven med stor hast, og foreløbige undersøgelser viser desuden, at det udelukkende er mænd, og at der er tale om mennesker dræbt under særdeles voldsomme omstændigheder. Derfor er der sandsynligvis tale om en massegrav fra Grevens Fejde.

- Skeletterne ligger helt klart som de lå, da de blev lagt i massegraven, og man kan tydeligt se, at de netop bare er lagt ned i hullet ovenpå hinanden i stort hastværk. En af de døde ligger med hovedet løftet, og det har formentlig ligget på hullets kant, da massegraven blev gravet," fortalte arkæolog ved Nordjyllands Historiske Museum, Kenneth Nielsen, der var udgravningsleder på fundet.

Derudover havde samtlige skeletter voldsomme hugskader, som tegn på at de døde som følge af kamphandlinger. Tilbage i 2014 fandt man en lignende massegrav lige ved siden af, og her kunne man ved hjælp af blandt andet DNA-analyser af 18 individer påvise, at der var tale om lokale, nordjyske borgere, og at skeletterne kunne dateres tilbage til den tid, hvor Stormen på Aalborg fandt sted.

Ofrene i massegraven er helt tydeligt lagt i graven i al hast, og vi kan stadig i dag se, hvordan man har haft fat under armene, da de er blevet lagt i graven. Foto: Nordjyllands Historiske Museum

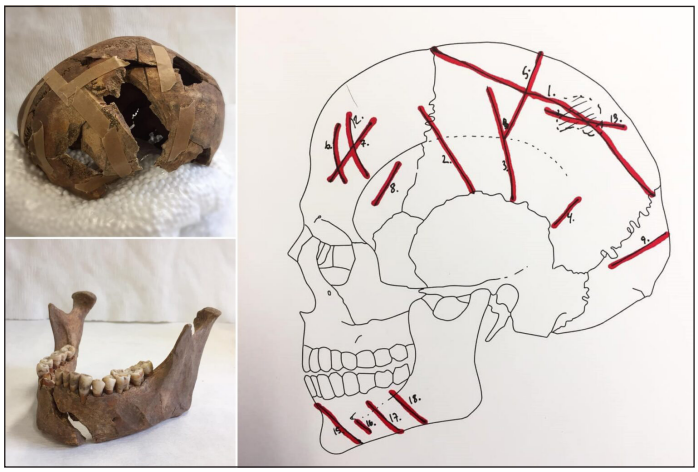

Skaderne på knogler og kranier viser tydelige tegn på kamp. Foto: Nordjyllands Historiske Museum / Susanne Østergaard.

Kilder: Danmarkshistorien.dk og Nordjyllands Historiske Museum.